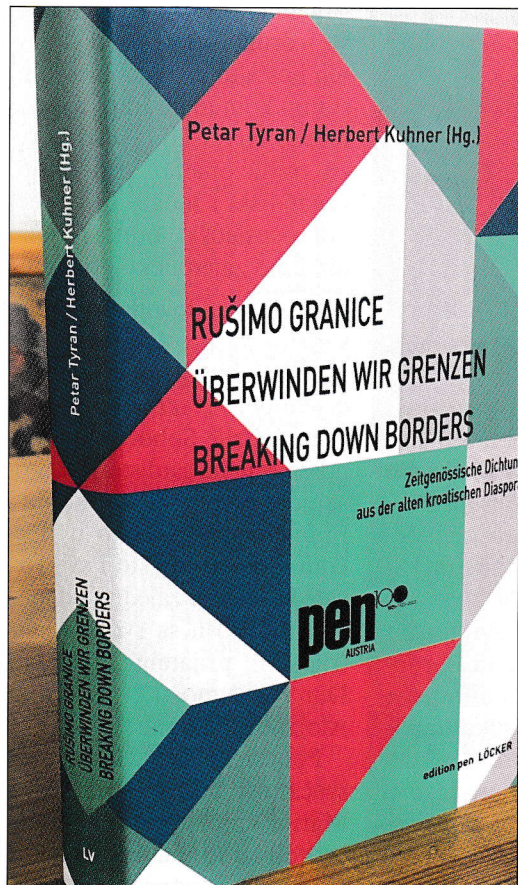

Kada naše pjesme idu u svijet

nosti. Akoprem smo u jezičnom oblikovanju pjesničke književne riči prešli veliki put, ki moremo miriti na usporedbi molisanskoga i gradišćanskoga hrvatskoga izraza, žilje i korijeni, panj naše skupne narodne domovine je hrvatski jezik u svakoj svojoj jezičnoj varijanti. A da sada pak trojezično dođu ove pjesme na svijetlo je tiho ali uporno potribovanje današnjega svita u čemu se skrivaju velike perspektive ali istotako i velike lečke, kada se pokrивamo skup-

nim pokrivačem globalizacije i pokosimo bogato literarno polje izgovorom za naše: to je siromašno, to ni na visini današnje norme i tako dojdemo na pusto suvrimeno strnjišće bez kitic.

Za naslov sām „rušimo granice“, mislim bar, bi bilo bolje *proširujemo granice*, „*überwinden*“ bolje odgovara onomu što se kani postignuti, ar teško je zamisliti da se rušu granice med Hrvati istoga porijekla, ke su postavljene politikom i kulturom u zadnjih stope desetih ljeti, akoprem im je jezična baza jako slična a to pokazuju i ove pjesme u antologiji. Ali svakako je veliki i pohvale vridan dobitak u prispodobi s *»PTIČI I SLAVUJI«* za (gradišćansko)hrvatske pjesnike u Madjarskoj, Slovačkoj i Moravskoj, čim se ujedno vidno demonstrira jedinstvo za kom čežnemo, ko si u naši najintimniji sanja i željimo. Nek tako, jezikom i kulturom moremo svladati silom nanošenu razdvojenost i rascipanost, svismo i upornim nastojanjem

U Beču predstavljena trojezična antologija gradišćanskih Hrvatov *»RUŠIMO GRANICE/ÜBERWINDEN WIR GRENZEN/BREAKING DOWN BORDERS«* naziv je trojezične Zbirke suvrimenog pjesništva iz stare hrvatske dijaspore čije izdavanje potpisuje glavni urednik HRVATSKIH NOVIN Petar Tyran, a supotpisnik je Herbert Kuhner. Predstavljena je u četvrtak navečer, 1. junija o. lj. u Hrvatskom centru u Beču.

Brojnu publiku uvodno je pozdravila glavna tajnica Hrvatskoga centra Gabriela Novak-Karall istaknuvši značaj međusobnoga povezivanja i zajedništva za gradišćanske Hrvate, bez obzira u koj državi živu. Nazočne je pozdravio i hrvatski veleposlanik u Austriji Daniel Glunčić. Skupu je bio nazočan i opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu RH u Austriji Silvio Kus.

Izdavač Zbirke Petar Tyran dobio je sa svih strana pregršt pohvalov za ov dugoročni i zahtjevni projekt, kim je zajedno sa svojim timom ušao ne samo u suvrimenu hrvatsku književnu povijest, nego i u austrijsku, madjarsku, slovačku, češku i talijansku, kao i u onu u neki prekomorski zemlja. Jer se radi o gradišćansko-hrvatski pjesnici ne samo iz Gradišća i Beča, dakle iz Austrije nego i o oni u Madjarskoj, Slovačkoj, Južnoj Moravskoj (Češka) i južnotalijanskoj regiji Molise, ali i kod iseljenikov na američkom kontinentu.

„Ov trojezični Zbornik suvrimenoga gradišćansko-hrvatskoga pjesništva otvara puno širji vidokrug, kako prostorno tako i stilistički, tr tako pridonosi širijemu kulturno-političkomu pojmu cjelokupne narodne grupe i novom kulturnom razumivanju — ne samo geografski nego i u duhovnom smislu — i za one čitatelje ki već ne znaju, ili uopće nisu ni znali hrvatski jezik“, istakao je Tyran govoreći o ovom književnom projektu na kom je djelao gotovo 40 ljet, a ki proširuje i dojam o ovoj bogatoj i zanimljivoj paleti govorov, dijalektov i jezika gradišćanskih Hrvatov. Napomenuo je kako izbor pjesnikov i pjesam u Zbirki nije kompletan, tr se stoga „najavljuju novi poleti, ufanja i hrabrenje“ ostalih za nastavak ovoga projekta. Vezano uz trojezičnost Zbirke Tyran je rekao: „Da bi književnost malih skupin narodov postala poznata i širila se na što većem prostoru, mora se prevoditi“. Dodao je kako je zato Zbirka hrvatskih pjesnikov i pjesnikinj ki su svi iz istoga jezičnoga gnjazda i prevedena i tiskana na hrvatskom, nimškom i engleskom jeziku.

Pjesme na nimškom jeziku sjajno je čitala Kornelija Mikula, a na engleskom izuzetno duhoviti suizdavač Zbirke Herbert Kuhner. U Tyranovoj Zbirki ka daje uvid u suvrimeno gradišćansko-hrvatsko pjesništvo objavljene su pjesme mladjih i starijih pjesnika, kao i onih ki već nisu med nami: Augustina Blazovića (†), Gabriele Blažete, Matilde Böls, Jurice Čenara, Katarine Drakšić-Halaj, Herberta Gassnera, Ewalda Hölda, Pavla Horvata (†), Šandora Horvata, Timee Horvat, Marije Fülöp Huljev, Antona Leopolda (†), Angeline Menne, Agostine Piccoli, Viliama Pokornyja (†), Giovannija Romagnolija, Lajoša Škrapića (†), Ane Šoretić, Romane Schweiger-Domnanović, Petra Tažkyja, Petra Tyrana, Mile Vašaka (†) i Dorotee Zeichmann. I ča na kraju reći za ov svake hvale vridan projekt gradišćanskih Hrvatov nego da i dalje tribaju nastaviti snagom književne, u ovom slučaju pjesničke riči očuvati svoj hrvatski materinski jezik i identitet, kako im to dojmljivo polazi za rukom jur pet stoljeć.

(Snježana Herek)

u svladanju malokrejiranih kratkih kulturnih košuljov u tudji, drugi kultura (Ne smimo ali zabiti i to su naše, prisojone, naučene kulture u ki smo isto doma.). A u tom na-

stojanju se, nasuprot državnih nametanj, ne bi smili dati pomutiti. A ako k svemu tomu, rame uz rame, imamo i našu braću po maćavnoj povijesnoj sudbini prik morja, oni bi ➔

➔ rekli *bane* i skupno pokazali najsuvremeniji stav pjesničke grane književnosti onda moramo biti smirom takovim djelomičnim rezultatom.

A gdo su to?

Ako sada navedemo imena iz pojedinih pokrajina, nije to ponovno razdvajanje nego za lakšu mogućnost usporedjivanja meridijanov iz pojedinih pokrajina. Isplati se načiniti račun o jezičnom i duhovnom razvitku, iz čega moremo dobiti sliku stoljetnoga raskola i uticaj sredine u koj se živi, da bi mogli skupapeljati ponovno te linije.

U austrijskom Gradišću su to: **Augustin Blazović, Jurica Čenar, Katarina Drakšić-Halali, Herbert Gassner, Ewald Höld, Anton Leopold, Ana Šoretić, Romana Schweiger-Domnanović, Petar Tyran, Doroteja Zeichmann (Lipković)**. (masno = pojavili se jur u »PTIČI I SLAVUJK« 1983.)

Iz mađarskoga dijela su to: Matilda Bölcs, Pavao Horvat, Šandor Horvat, Timea Horvat, Marija Fülöp-Huljev, Lajoš Škrapić.

Iz slovačke pokrajine: Vilijam Pokorny, Petar Tažky.

Iz Moravske: Milo Vašak (u egzilu).

Molise: Gabriele Blažeta, Angelina Menna, Agostina Picoli, Giovanni Romagnoli.

O čemu pišu?

U teoriji književnosti je uobičajeno pjesme (po našem starom: jačke) gledati za čutljiv izraz duševnoga reaspoloženja ili osobni odnos nečemu, kot npr. suze, strah, samota, ka se čudakrat javlja i kod naših najmladnjih, pak napušćanje doma što znači uvijek otkidanje, ostavljenje nečega uobičajenoga, naučenoga, pak milovanje zaljubljenih ruk ili kako se ruke znaju bez riči sporazumiti, idilično skupno poiti na pivo i sastanak s prijatelji. Ljubomornost, mišljenje o muži, da se ne more izdržati svit ili naglašavanje samosvisti kot mali smo ali nije me sram (srom) ali istotako hapanje za zrakom u ovom pustom svitu, da sidimo bespomoćno

med koprivami, ar nas svakidanje, monotone brige ubijaju, da nas varoš ubija a selo zamara, da moramo plaćati krvni danak za sve, ar se u tradicionalnom svitu već ne more živiti, ar moramo za nami ostaviti zadnje štaglje i ne okrenuti se najzad da ne uštarremo.

Čudakrat se razmišlja o ulogi pameti i srca i ne zna čemu bi se morala dati prednost, pri nas srce ima čudakrat prednost. Narodno pitanje opstanaka i jezika se uvrijegao u središće i poistovjećuje sa doživljajem smrti, osobne i narodne i zdvojno se pita: preživili smo!? – to ali nije dost! U predočivanju slik u našoj pameti nam pomažu stari književni klišeji ar novih nimamo, kot su to Kronos (vrime), cimbal (pisanje pjesam, jaćenje), raskinuta Picasso slika (raskinutost u svakidašnjici), granica, prik ke se selimo na djelo kot robi svojega vrimenta, grob, krvavi boj u našoj bližoj i daljnjoj sredini, bratoubijstvo, zatvorena školjka kot svit za sebe u kojega se moremo povlačiti, pohota za pinezi (čisto moderno), nešto lipo, sjajno zamotano ali prazno. Ostaje nam na kraju lipa rič, pismo, ko nas zdigne u mirne visine i sugerira nam da imamo pravo na vlastitu rič, ka nas ponuka na igru i otpelja u okoliš puno lipote ljudi, živin i raslin. I na kraju, nostalgija za jugom, za nečim što smo već davno izgubili.

Ni Molise, niti Hrvati u Slovačkoj ili egzilni Vašak nisu odaljeni od naših temov i oni govore o svojoj intimi, obitelji, karakteri svoje sredine i tako skupno daju široki uvid u naš (ah, u tako gizdavi) suvremeni život.

Jezik

Najzanimljiva strana antologije je jezik. Jezik je upečaćena kultura, kod u riči i govori za sebe. Akoprem čudakrat govorimo o našoj gradišćansko-hrvatskoj normi (nasuprot hrvatskoj standardnoj književnosti), u ovoj antologiji je norma lokalni jezični kolorit svakoga sela ili pokrajine, duh

Pri prezentaciji zbirke u Hrvatskom centru

foto: Konstantin Vlašić

naših preceva iz koga potiču pjesnikinje/pjesnici i tako vjerodostojno, istinito, nepatvoreno, razrondjano po svojem. I vidu se razlike med austrijskimi seli i ugarskimi, slovačkim dijelom i moravskim, da bi najdalje bilo ali razumljivo ono kako se piše u talijanskoj Molisi. Tako se na ovi literarni ostvarenji očituje, bez daljnega, profil lokalnoga hrvatskoga jezika i duševno raspoloženje. I u tom je antologija dokumentacija živoga jezičnoga zviranjka i gorljiv dobitak za cjelokupnu hrvatsku književnost.

Istaknuti moramo trojezičnost: hrvatski-nimški-engliski, čim je suvremena lirika, bez izgovora, dostupna za široki svit. Morebit ali, da ćedu ugarski Gradišćanci zamirati što nima ništ na ugarski prevodjeno? To bi moglo biti ostvareno u slijedećem koraku (na koga se ne bi moralo čekati 39 (trideset i devet) ljet. Ako pak uzmemo ovu novu antologiju i djelo Marijane Palatin „*Neue Tendenzen in der burgenländisch-kroatischen Literatur, 2008.*“) za skupno razumivanje novijega odsika naše lirike, onda bi mogli dobiti cjelovitu sliku o tom razvitku. Ujedno i započeti novije analize i pojti znanstveno u dibine misli, ke nam pjesme širokogrudno postavu na literarni stol.

Čuda, jako čuda zanimljivoga uvadjuju one u svakom pogledu. Nek segurati bi se morali, zaroniti u pjesničku rič do dibokoga dna.

Prevoditelji

Poznato mi je, da je glavni pokretač izdanja, glavni urednik HN, Petar Tyran, duga lje-

ta sanjao o novom izdanju suvremenoga pjesništva. Velika mu je zasluga oko toga izdanja, akoprem figurira P.E.N.-Club na prvom mjestu. A posebno moramo istaknuti prevoditelje: Herberta Kuhnera – engleski i Korneliju Mikula – nimški. Moramo biti svisni toga, da je svaki prijevod literarnoga djela posebna avantura, a čisto drugo znači to za pjesme u čemu se mora gledati na svaki sadržajni, formalni, metrični detalj, da prijevod vjerno bude odgovarao izvornom tekstu pjesme. To znači da se pjesma mora prepjevati, presaditi u duhu drugoga jezika, ki ali čudakrat ima drugačije jezične i duhovne kolomije od onoga što se prevadja. Na to pitanje bi morali odgovoriti naši germanisti i anglisti, ki su doma u jednom i drugom jeziku.

Knjiga ima trojezične informativne životopise, završetak „*Translator's epilogue*“ od Herberta Kuhnera i „*Pogovor*“ od Petra Tyrana. Na početku, kot upeljanje u tematiku „*Zum Geleit*“ od Helmuta A. Niederlea, predsjednika Austrijskoga P.E.N-a, kot i sinkrono „*Naša književnost – rušimo granice*“ od Petra Tyrana.

Kot završetak bi proširio završnu rečenicu „Neka ova antologija najde trajnu domovinu u mnogi biblioteka!“ od H. A. Niederle: išćemo mi trajnu domovinu u srca, pameti za našu manjinsku kulturu pri nas i u naši većinski narodi, i mi smo jedna žbica njeve i naše šarolike kulture, kot su oni i naše. Neka idu u svit i uču se prez plantanja hodati po svitski staza. (NB)